

Klassiska noveller Nr 49

S. A. Duse:

**Dårarnas
mötesplats**

Klassiska noveller 49.

S. A. Duse – Dårarnas mötesplats.

Återutgivning av text från 1924

av S. A. Duse

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-554-2

Copyright © 2021 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.
Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksforlaget.se

Förord

Det unga paret, Åke och Valborg, i Stockholm jobbar i en butik men deras ekonomi är inte tillräcklig för att de ska kunna gifta sig.

När Åke begär mer i lön får han en utmaning av sin chef. Han lovas högre lön om han lyckas sälja ett lager med ärtgröna hattar och senapsfärgade handskar.

Det här blir början på ett galet äventyr som slutar på ”dårnarnas mötesplats”.

En av de flitigaste svenska författarna under 1910- och 1920-talen var yrkesmilitären Samuel August Duse (1873–1933).

Han skrev 100-tals tidningstexter om bland annat krig, nyhetshändelser och romantik. Men han var framför allt känd för sina deckare om mästardetektiven Leo Carring.

Den här texten publicerades ursprungligen i september år 1924 i tidningen ”Provinstidningen Dalsland” med titeln ”Dårnarnas mötesplats. Berättelse”.

I den här e-boken publicerar vi originalets text ordagrant och helt utan ändringar; alla namn, uttryck och till och med eventuella felstavningar har behållits.

Dårarnas mötesplats

Den här texten publicerades ursprungligen i september år 1924 i tidningen "Provinstidningen Dalsland" med titeln "Dårarnas mötesplats. Berättelse". Författare till texten är S. A. Duse (1873–1933).

— Nej, käraste Valborg, det gick inte alls, sade Åke Borg och sjönk med en hopplös suck ned på en stol. Jag måste ha kommit i ett mycket olämpligt ögonblick. Gubben Kampe var alldeles omöjlig.

Den vackra, unga flickan såg på honom med en blick full av sorg. Så ledsamt, älskade Åke, sade hon. Jag var så säker på att han skulle ge dig den löneförhöjning du ville ha — och då hade vi ju kunnat gifta oss. Men du kanske inte nämnde, att du var förlovad.

— Jag kom aldrig i tillfälle att göra det. Han snoppade av mig genast i början med några ord att han i stället funderat på att sänka lönen, därför att hans affär faktiskt gick med förlust.

— Men inte din avdelning, eller hur?

— Nej. Jag sade honom också det och framhöll, att det till stor del berodde på mig. Jag hade hört, att man tyckte jag hade ett ovanligt gott sätt mot kunderna.

— Nå, vad svarade han på det?

— Att också på min avdelning låg en stor del av lagret osålt, och att det var viktigare att bli av med det än att sälja nyinkomna, moderna saker. Först när en expedit lärt sig den konsten kunde det bli tal om löneförhöjning.

Den unga flickan skakade dystert på huvudet.

— Jag känner till det där, sade hon. Jag stod ju i blomsterhandel förut, som du vet, och var det några gamla, halvvisna blommor som blev osålda, så fick man en skur av ovelt innan butiken stängdes. Nå, hur slutade det?

— Jo, direktör Kampe följde med mig ned till min avdelning och därpå till lagret och visade att det ännu fanns kvar ett hundratal ärtgröna filthattar, som köpts in under kristiden, tjuhu dussin röda sidennäsdukar med en otäckt skrikande färg och hundra par senapsfärgade herrhandskar, som säkert ingen människa skulle vilja dra på sina händer. Och så sa han, att om jag sålde det där inom några dagar, så skulle han fundera på löneförhöjningen. Vad säger du om det, lilla Valborg?

Flickan hade tagit fram en liten anteckningsbok och skrev i den, medan hon halvhögt upprepade hans ord.

Hundra ärtgröna filthattar, tjuhu dussin röda sidennäsdukar och hundra par senapsfärgade handskar. Var det allt?

— Tycker du inte det räcker? Det är ju absolut omöjligt att sälja något av det där skräpet i synnerhet som jag inte får skylta med det i fönsterna.

— Men du får ha det synligt inne i butiken?

— Ja, det är klart. Men vad hjälper det?

Valborg såg på honom med solglitter i ögonen och ett triumferande leende på de förtjusande läpparna. Åke, viskade hon. Du skall

sälja det där. Du skall sälja alltsammans och det redan i morgon.

— Du är tokig!

— Du får väl se. Jag skall hjälpa dig med att köpa hälften av skräpet, om du skickar det till mig, så snart du kommer tillbaka till affären.

— Hem till dig?

— Ja, visst. Jag går hem nu. Vad kostar det.

Åke nämnde priset på de olika sakerna. Och Valborg skrev upp vad som skulle komma på hennes del, något tusen kronor.

— Men hur tänker du bära dig åt? frågade han till slut.

— Bry dig inte om det, du, svarade hon skrattande.

— Ha bara din del av sakerna till hands i butiken i morgon bittida och sälj så mycket du hinner. Men kom ihåg att, om någon frågar dig, om du sålt många ärtgröna hattar, röda näsdukar eller senapsfärgade handskar, så säger du, att han är den första kunden och att du inte sålt något sådant förut.

Mera kunde Åke inte få ur henne. Och när han lämnade henne för att gå till butiken, undrade han vad det var för idéer hon fått. Utan att underrätta sin chef, skickade han samma dag till henne hälften av de osäljbara sakerna med en hälsning att han skulle titta upp till henne vid åttatiden på kvällen. Men när han på utsatt tid kom dit, var hennes dörr stängd, och ingen svarade på hans ringningar och knackningar.

Nästa morgon var Åke vid ett miserabelt humör. Han hade sovit dåligt under natten och drömt, att han visade sig på Strandvägen i ljusgrön hatt, senapsfärg, handskar och en eldröd näsduk i bröstfickan. Och efter sig hade han en svans av okynnespojkar, som visslade och gav honom glåpord för hans löjliga klädsel. Ingen förnuftig karl

skulle vilja sätta på sig något av det där.

Åke var just i begrepp att skicka ut de hattar, näsdukar och handskar han på Valborgs inrådan lagt fram i affären, då en ung, elegant herre kom in och frågade om det fanns gröna filthattar. Medan han provade hattarna, fick han syn på handskarna och bestämde sig genast för ett par. Det var inte fråga om vad de kostade. Till slut köpte han också några röda sidennäsdukar.

Tjugu minuter senare kom en annan herre och gjorde samma affär, d. v. s. han nöjde sig med två näsdukar jämte hatt och handskar.

Åkes överraskning stegrades till häpnad, när efter en liten stund en tredje herre inställde sig och gjorde samma kommers. Klockan var då ännu inte tio på morgonen.

Den nästa, som köpte hatt, handskar och röda näsdukar, frågade försiktigt, om det var stor efterfrågan på det här sakerna. Och när Åke i enlighet med Valborgs föreskrift svarade att den som frågade, var den förste köparen för dagen, tyckte han, att denna sken upp.

Innan klockan var fyra hade Åke sålt sin hälft av det överblivna lagret, så när som på några näsdukar. Han gnuggade förnöjt sina händer och kände sig mer än belåten, vilket han också hade skäl till. Ty i samma mån som efterfrågan på de kvarblivna varorna hade stegrats, hade Åke höjt prisen, så att vinsten blev rätt betydlig.

Strax före stängningsdags fick han telefon. Det var Valborg, som jublande berättade, att hon genom en väninna, som hade en liten herrekipering sålt sin hälft och sedan skickat ett bud till honom med pengarna. Och det var åtskilligt mer än vad Åke fått in på affären, ty hon hade varit förständig nog att redan från början höja priserna.

När klockan slog sex hade Åke dessa pengar inlevererade i kassan, och nu gick han in till sin chef.

— Direktören vägrade mig i går löneförhöjning därför att det fanns några osålda gamla varor kvar, sade han. I dag har jag sålt allt det där.

— Sålt — vad? utbrast Kampe. De hundra ärtgröna hattarna kanske? Står herrn och driver med mig?

— Inte bara hattarna utan också de senapsgula handskarna och röda näsdukarna, svarade Åke triumferande. Det är bara fyra näsdukar kvar, och dem kan jag överta själv — som ett minne av den här kommersen.

— Hur har ni burit er åt?

— Det är min lilla hemlighet, svarade Åke med en knipslug min. Jag har emellertid gjort det och väntar nu på min lön.

När chefen så fick höra, att han på affären fått in nära 500 kr. mer än han beräknat, och att Åke var ärlig nog att redovisa även dessa pengar, höjde han lönen med tusen kronor per år.

— Men hur har ni burit er åt för att bli av med den där lumpen? frågade han nyfiket. Vad är det för idioter ni lurat att köpa skräpet?

Åke teg, helt enkelt därför att han inte kunde besvara frågan. Men början till en förklaring fick gubben Kampe, då han kom hem och fann, att hans förhoppningsfulle son — en odåga på några och tjugu år, och som nyss med stora förhoppningar tagit studenten — hade lagt sig till med en ärtgrön filthatt, några röda sidennäsdukar och ett par senapsfärgade handskar.

— Varifrån har du fått de där sakerna? frågade han.

— Köpt dem i en liten herrekiperingsaffär på Regeringsgatan, svarade sonen kort.

— Du tänker väl inte uppträda i den där stassen?

— Jo, naturligtvis, redan i kväll.

— När och var?

— Det får du ursäkta att jag inte talar om, lilla pappa. Det är för världen en hemlighet.

Fadern tycktes låta sig nöja med detta svar. Men när sonen vid halv åttatiden på aftonen gick hemifrån med den gröna filthatten på huvudet, en röd näsduk demonstrativt stickande fram ur bröstfickan och de senapsfärgade handskarna på händerna, följde hans kära pappa efter och höll sig på lagom avstånd för att inte bli upptäckt. Sonen steg upp i en spårvagn, bytte vid Norrmalmstorg och tog Djurgårdslinjen. Vid sista hållplatsen på Strandvägen steg han ur och började promenera över Djurgårdsbron. Gubben Kampe, som följt efter i en bil, steg också ur och fortsatte efter sonen till fots.

Framför Nordiska museet syntes en folksamling. Sonen styrde sina steg dit, fortfarande med sin pappa i hälarna. När de kommit närmare, upptäckte de, att folksamlingen bestod av herrar, som gingo var för sig av och an och sneglade på varandra. Och alla hade de på huvudet en ärtgrön filthatt av Kampes gamla lager, en röd näsduk stack fram ur bröstfickan, och i den ena av de med senapsgula handskar beklädda händerna höll varje herre en röd näsduk nummer två.

Den besynnerliga samlingen hade lockat många åskådare av olika åldrar och kön, och det hördes åtskilliga undrande och spörjande ord om vad det där skulle betyda.

— Ska dom filma? undrade en.

— Nej, sade en annan. Det är en maskulin mannekänguppvisning med Tyrolerhattar och röda vimplar på ett par, tre ställen.

— Å nej, inföll en tredje. Det är nog bara dårhuspatienter, som sluppit lösa och tänka ge en pantomin i det fria. Här kommer att bli roligt.

— Men, se där har vi ju en ny, sade en av de närmaste, som fått syn på Kampe junior. Det kommer kanske att regna grönhattar hela kvällen. Jag tror jag går och varskor polisen. Det här är nog början till ett bolsjevikuppror. Kan du se om de är beväpnade?

Vid dessa ord och åsynen av alla de där männen, som utan att låtsas om varandra promenerade fram och tillbaka framför museets trappor, brast direktör Kampe ut i ett ljudligt gapskratt. Hans son hade redan blandat sig med de andra »grönhattarna», och han, liksom de, vände sig helt plötsligt åt det håll varifrån skrattet kom.

Några av de närmaste kände igen den gamle Kampe, ägaren till det stora varuhuset, i vars herrekiperingsavdelning hälften av de församlade köpt sin tillfälliga utrustning. Någon ropade hans namn. En annan förklarade högt att där stod den som lurat dem. Orden: »Skojare!», »Jude!», »Bedragare!» korsade varandra och i hela samlingen hördes ett hotfullt mummel.

Under svordomar och skällsord av allehanda slag trängde man på Kampe senior bleknade, förlorade helt och hållet fattningen och skulle säkert av de uppretade männen, trots sonens närvaro, ha fått ett grundligt kok stryk, om inte en öppen bil, som kört fram genom folksamlingen, nu stannat bredvid honom. En för honom välkänd röst bad honom stiga upp. Han lydde, och strax därpå körde bilen bort.

Till sin överraskning upptäckte han nu, att i bilen satt, utom hans avdelningschef, Åke Borg, även en förtjusande ung dam.

— Jag kom visst i rätta ögonblicket för att ta hand om direktören, sade Åke leende. Men vad hade ni på »dårarnas mötesplats» att göra?

Direktör Kampe skrattade emellertid inte. I mycket häftiga ordalag begärde han en förklaring, och han fick den genast av Valborg,

som presenterades som Åkes fästmö.

— Idén var min, sade hon. Och en väninna hjälpte mig. I går skrevo vi ut anonyma brev till en mängd herrar — som vi sett eller hört talas om — beskrev vilket outplånligt intryck adressaten gjort under en spårvagnstur och bad om ett möte utanför Nordiska museet i afton klockan åtta. Brevskriverskan tecknade sig som en vacker sjuttonåring med en stor förmögenhet. Hon skulle som igenkännings-tecken bära en stor mörkröd ros i handen och bad vederbörande att som tecken på att han kände sig ensam i livet, och för att man dessutom lättare skulle träffas i vimlet bära en grön filthatt, en röd näsduk i bröstfickan och en i handen samt grågula handskar. Dessa saker fanns sannolikt hos Kampes eller i en herrekipering på Regeringsgatan.

— Ni är verkligen uppfinningsrik, min bästa fröken, sade direktören med ett sötsurt leende. Och ni tycks ha haft en överraskande framgång. Så många dårar trodde jag inte skulle nappa på en så grovt utlagd krok. Men jag var nära att bli lynchad på kuppen. Och i morgon har jag väl en svärm av dem över mig som getingar.

— Nej, för all del, sade Valborg. Ingen enda kommer att störa direktören, det svarar jag för. I kväll, när de komma hem, ha de i brevlådan ytterligare några rader, vari det säges att det hela var ett skämt — det gällde ett vad — och att hela samlingen »dårar» framför Nordiska museet filmades utan att de märkte det, och att om någon försöker att göra affär av det lilla skämtet, kommer filmen att visas och allas namn att publiceras.

— Ni tyckes mig vara en ganska försigkommen och förslagen ung dam, sade Kampe och log belåtet. Kanske ni vill ta plats hos mig tills vidare?

Det gjorde hon — på samma avdelning som Åke.

Viktiga ord och personer

Kristid.

Den här berättelsen utspelar sig under år 1918, alltså mitt under brinnande världskrig. Under de här åren var det stor brist på många varor och priserna ökade kraftigt. Därför kallades det här för kristiden.

Kronor.

När den här texten publicerades var en krona en relativt hög summa. Då kostade en lyxmiddag på Grand Hotel Royal 6 kronor. Ett kilo vetemjöl kostade 91 öre, en liter svagdricka 16 öre och en klänning 25 kronor.

Regeringsgatan.

En gata i centrala Stockholm. Gatan är 1,3 kilometer lång och är en av de äldsta i staden. Fram tills 1900-talet var det här den stora infartsleden till centrala Stockholm för trafik från norr.

Fakta: Författaren S. A. Duse

Namn: Samuel August Duse.

Född: 2 augusti 1873, Stockholm.

Död: 9 februari 1933, Stockholm.

Föräldrar: kammarjunkare Carl Patrik Teodard Duse och Anna Matilda Forssberg.

Engelskspråkiga deckare är fyllda av just... privatdeckare, medan svenska nästan bara har poliser i huvudrollerna.

Men när den första svenska deckarvågen började år 1913 så var det en privatdetektiv i huvudrollen: Leo Carrington. Denne driver en kombinerad advokat- och detektivbyrå, är en mästare i förklädnad, ekonomiskt oberoende och är så bra på att lösa brott att polisen ofta låter honom ta hand om svårlösta brottsutredningar.

Detektiven Carrington skapades av en av svensk kulturs mest spännande personligheter, Samuel August Duse.

Han började sin karriär inom militären och var yrkesofficer inom Svea artilleriregemente.

Men det var som äventyrare han första gången skapade rubriker. Han deltog i den svenska Antarktisexpeditionen 1901-1904 som me-

teorolog och kartograf. Han tillbringade en mycket tuff vinter i Hop-pets vik i Sydpolshavet, en av de svåraste som några forskare upplevt. Han skrev ner sina upplevelser i boken "Bland pingviner och sälar" vilket gjorde honom berömd i hela landet.

Under de följande åren skrev han flera pjäser men gled sakta men säkert över till berättelser om äventyr och brott. Ofta skrev han under pseudonymen Sam Sellén.

År 1913 publicerades hans första Leo Carrington-deckare, "Stilett-käppen", som blev en stor succé. Inspirationen till Leo Carrington är hämtad från Sherlock Holmes, något som inte minst märks i slutet av böckerna då deckaren presenterar alla ledtrådar och pekar ut en mördare.

Framgången gjorde att "S. A. Duse" på egen hand skapade den första svenska deckarvågen. I snabb följd kom böckerna "Det nattliga äventyret" (1914), "Spader kung" (1915), "Doktor Smirnos dagbok" (1917), "De fyra klöveressen" (1918), "Cobra-mysteriet" (1919), "Antisemiten" (1921), "Nattens gåta" (1922), "Leo Carringtons dubbelgångare" (1923), "Hemligheten" (1924), "Fallet Dagmar" (1925), "Skuggan" (1926), "Pistolskottet" (1928) och "Zuleikas hämnd" (1929).

Böckerna gavs ut i upplaga efter upplaga och spreds över hela världen med översättningar till ett dussintal språk.

Trots att han led av svåra smärtor efter skador under vintern vid Sydpolen var Duse flitig skribent, föreläsare och aktiv i olika sällskap. Han var också en uppmärksam målare och skulptör.

Den svenske deckarförfattaren avled i februari 1933 och ligger begravd på Norra Begravningsplatsen i Stockholm.

Samuel August Duse.